

עולת שבת בישבתו

קרה

מתורתם של רבותינו הקדושים ממונקאטש

עולת שבת בישבתו

תוכן ענינים

ניצוצי אור

איך להבחין אם הדבר מצד היצר טוב או להיפך / לקח מקח רע – יחוס וזכות אבות / הכבוד הוא דבר שאינו נלקח / חשב כי בפגם אחד אין מעלתו נפגם / אהרן הכהן מורכבה למדת השלום / כשמתבונן בהאמות מביין בשפלותו / מנהיג ישראל כל מציאותו קודש לד' / על ידי השלום יש מחילת עוונות / המחלוקת פגם אור פניו של משה / מהשכמת בוקר ניכר אם כוונתו מרוצה לד' / משה ואהרן הן עצמם אש קטורת לד' / טעותו של קרח כש'ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו' / רק הממעט עצמו ראוי לגדולה / למה לבקש גדולות שאין יכולת לסבול / קרבות לד' צריך להביא לידי ביטול / משה רבינו לא היה לו שום רצון להתנשאות / רק חלק הרע של קרח נבלע ונעש / הצדיק מעלה עמו את כל שבטו / 'החולק על רבו כחולק על השכינה' / קרח הכיר את האמת רק בסוף / העלת הניצוצין ובגמילות חסדים מקרבין הגאולה / עבודת כהונה זכות ומתנה מן השמים

ילמדנו רבינו

"אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך"

לבנת הספיר

בקר ויודע ד' את אשר לו (טז. ה) / אשר ירימו בני ישראל (יה. יט)

הלכה ומנהג

תפלת הדרך

דעה חכמה לנפשך

אריכות הגלות

מילין שפירין

ויקה קרח גו' ודתן ואבירם

יומא דהילולא

הגאון רבי מרדכי זאב סג"ל איטינגא זצ"ל,
מבעלי מפרשי הים

יוצא לאור על ידי:

הוצאת אמת

אור תורה מונקאטש

מכון להר"ל ולהפיץ ספרי רבותינו הקדושים

Published By:

Emes Publishing Inst.

Ohr Torah Munkacs

P.O.B. 393

Brooklyn, New York 11219

Tel: 347.408.5208

Fax: 718.504.3526

Email: EmesOnline@gmail.com

כל הזכויות שמורות ל:

הוצאת אמת

Copyrighted © 2020 by:

Emes Publishing Inst.

All rights reserved to publisher

The entire text has been newly

edited designed and set.

No part of this book may be

reproduced in any form,

including information storage

or retrieval, in whole or in part,

without written permission

from the copyright holder

רובי המאמרים הופיעו

בליניו 'חודש בחדש'

שיצאו לאור על-ידי:

איחוד חסידי מונקאטש

עימוד ונגרפיק

אלעזר בר'אדי

929.301.6149

ניצוצי אור

◇◇◇◇◇ לקח מקח רע - יחוס וזכות אבות ◇◇◇◇◇

ויקח קרח בן יצהר גו' (טז, א)

אחז"ל (סנהדרין קט, ב): מהו ויקח, שלקח מקח רע לעצמו. ויש-לומר על-פי פשוטו שלקח מקח רע לעצמו, בחושבו שהוא ייחסן גדול ויש לו זכות אבות, על-כן מלאו לבו להתקומם נגד משה. והוא-שאמר "ויקח קרח" לעצמו ולדעתו שהוא "בן יצהר בן קהת בן לוי".

אגרא רכלה

◇◇◇◇◇ הכבוד הוא דבר שאינו נלקח ◇◇◇◇◇

ויקח קרח (טז, א)

לא מפורש בכתוב מה לקח. והטעם, כי קרח רצה ליקח דבר שאינו נלקח. כלומר, רדף אחר הכבוד, והרי אמרו חז"ל (עירובין יג, ב) כל הרודף אחר הכבוד - הכבוד בורח ממנו. ועל-כן לקח דבר שבמציאות אינו נלקח - כי כשרוצים ללקחו - מסתלק הכבוד ובורח.

אגרא רכלה

◇◇◇◇◇ הבחנה אם הוא מצד הטוב או להיפך ◇◇◇◇◇

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי (טז, א)

דרכו של היצר-הרע לפתות את האדם לעבירה על-ידי שמטעהו לומר שזהו מצוה. גם את קרח פיתה כך שהוא חולק על משה לשם מצוה למען הקריב קרבנות ולמען התעסק בעבודת הכהונה. ואיך אפשר לאדם לברר כשעושה איזה דבר אם זה בא מצד היצר-טוב או להיפוך, העצה לזה הוא שיתבונן אם יש לו חשק ותשוקה כזה לכל המצוות, או רק למצוה זו. ולזה צריכים מדת האמת, לידע אם אין לו שום פניה במעשה זה. ואילו היה לקרח מדת אמת, מדת יעקב, היה מבחין בניקל שאין לו כל-כך תשוקה למצוות אחרות כתשוקתו לעבודת הכהונה והקרבת הקרבנות. ולכן לא כתוב "בן יעקב", כיון שחסרה לקרח מדתו - מדת האמת, ולכן חלק על משה.

אגרא רכלה

◇◇◇◇ כשמתבונן בהאמת מבין בשפלותו ◇◇◇◇

בן קהת בן לוי (טז, א)

וברש"י: ולא הזכיר בן יעקב. דאילו היה קרח מעלה בדעתו שהוא מזרע יעקב, אזי היה נזכר במדת אמת, מדתו של יעקב, כמ"ש (מיכה ז, כ) תתן אמת ליעקב, וכשמתבונן האדם בהאמת, הוא מבין בשפלותו, וממילא לא היה לוקח מקח רע זה לעצמו, לעורר מחלוקת על משה.

אגרא רבלה

◇◇◇◇ מנהיג ישראל כל מציאותו קודש לד' ◇◇◇◇

כל העדה כולם קדושים (טז, א)

קרח טען "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ד' ומדוע תתנשאו על קהל ד'" (טז, א). ומשה רבינו השיב "והיה האיש אשר יבחר ד' הוא הקדוש גו'" (שם ז). יש לפרש, על-פי הנאמר להלן (יה, כ) "ויאמר ד' אל אהרן אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל", ופי' האור החיים הק': "שאין לך דבר שעושים ישראל שאין להקב"ה חלק עמהם (ונוטלו הכהן בכ"ד מתנות כהונה)". ובזה יתפרש שטען קרח "כל העדה כולם קדושים", כיון ש"בתוכם ד'", הרי אין לך דבר שעושים ישראל שאין להקב"ה חלק עמהם, וא"כ "מדוע תתנשאו על קהל ד'". ולזה השיב משה רבינו "האיש אשר יבחר ד'" להיות מנהיג ישראל, לא מספיק מה שיש להקב"ה חלק במעשיו, אלא "הוא הקדוש", כל מציאותו צריך שיהיה קודש לד', וזהו המעלה של האיש אשר יבחר ד' יתרו על כל העדה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

◇◇◇◇ חשב כי בפגם אחד אין מעלתו נפגם ◇◇◇◇

ויקח קרח (טז, א)

מובא בספרים מדרש פליאה: מה ראה קרח לחלוק על משה - פרשה פרה אדומה ראה. ויש לומר, שבאמת היה קרח צדיק גדול בכל דרכיו, וכמו שכתב בכתבי האריז"ל (ספר הליקוטים, תהלים) צדיק כתמר יפרח (תהלים צב, יג) ס"ת קרח. ונמצא שמלבד פגם זה - שהצית וחלק על משה רבינו - לא היה בקרח שום חטא אחר. ולזה חשב קרח, שכמו פרה אדומה הרי אין מעלתו נפגמת בשערה אחת שחורה, כך גם הוא - לא תיפגם מעלתו בחטא זה לבד נגד משה רבינו, כי ידע בעצמו שפרט לזה אין בו חטא. וזו היתה טעותו.

תפארת בניס

◇◇◇◇ אהרן הכהן מרכבה למדת השלום ◇◇◇◇

ויקח קרח (טז, א)

פירש"י: להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה. יש לפרש, על פי אמרם ז"ל (אבות פ"א מ"ב) הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום. פירוש שאהרן הוא מרכבה למדת השלום, ורק מי שהוא מתלמידו של אהרן, זוכה גם הוא לשלום. ועל כן כשקרח עורר על כהונת אהרן, בהכרח נחלק הוא עצמו מתוך העדה, כי בלי אהרן אין שלום כלל. וזה שאמרו חז"ל (אבות פ"ה מ"ז) "מחלקת קרח וכל עדתו", פירוש שבמה שחלקו על אהרן, נחלקו אף עדת קרח בעצמם זה מזה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

ועל-כן אמר לו משה "בקר וידע ד", אם תשכימו ותמצאו ייחול לבבך ביראת שמים, תדע שכוונתך ומעשיך מרוצים לד'.

אגרא רכלה

◇◇◇◇◇ משה ואהרן הן עצמם אש קטורת לד' ◇◇◇◇◇

זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו ותנו בהן אש ושימו עליהן קטרת לפני ד'

(טז, ו)

אם אתם רוצים להידמות למשה ולאהרן "עשו לכם מחתות", פירוש תעשו את עצמכם למחתות "ותנו בהם אש ושימו עליהם קטרת לפני ד'", כי כן הן משה ואהרן, מחתות אש המעלות קטרת לפני ד', והבן.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

טעותו של קרח כש'ראה שלשלת גדולה

◇◇◇◇◇ יוצאה ממנו' ◇◇◇◇◇

רב לכם בני לוי (טז, ז)

וברש"י: קרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו כו', ולא ראה יפה. יש לפרש, שקרח שפקח היה ראה ברוח-קדשו שיהיה בו שלילת המיתה, וחשב איך יתכן זה, בודאי שתולדותיו יהיו צדיקים על כן לא יקרא בו מיתה כלל, וכעין שאמרו חז"ל (בבא בתרא קטז, א) כל שהניח בן כמותו לא נקרא מת, וכן אמרו (תענית ה, ב) מה זרעו בחיים אף זרעו בחיים. וזהו "ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו". ובאמת זה טעות, כי מה שלילת המיתה שראה היתה במה שנתקיים בו "ובני קרח לא מתו" (במדבר כו, יב).

מאמר זכרון צדיקים

◇◇◇◇◇ על ידי השלום יש מחילת עוונות ◇◇◇◇◇

וישמע משה ויפל על פניו (טז, ד)

וברש"י: מפני המחלוקת, שכבר זה בידם סרחון רביעי, חטאו בעגל כו'. ולכאורה לא רישא סיפא ולא סיפא רישא. וי"ל בזה, שאילו שרר השלום ביניהם, הרי היה הקב"ה מוחל להם על כל העוונות, ורק "מפני המחלוקת" נותרו עוונותיהם, ולפיכך "זה בידם סרחון רביעי".

תפארת בנים

◇◇◇◇◇ המחלוקת פגם אור פניו של משה ◇◇◇◇◇

ויפל על פניו (טז, ד)

יש לפרש, דהנה איתא בתנא דבי אליהו (רבה א פ"ד) מפני מה זכה משה למאור פניו כו' מפני שכל ימיו היה מחכה ומצפה על כבודו של הקב"ה וכבודן של ישראל שיהיה שלום בין ישראל לאביהן שבשמים. ועל-כן כאשר היתה מחלוקת על ד', נפל משה על "פניו", כי היה נוגע למאור פניו.

תפארת בנים

◇ מהשכמת בוקר ניכר אם כוונתו מרוצה לד' ◇

בקר וידע ד' גו' (טז, ח)

למה דוקא בבוקר. אלא משום, שאם מעשיו ומחשבותיו של אדם ביום הם בקדושה, גם עליית נשמתו בלילה תהיה בקדושה, ותדבק במקורה, ואחר-כך ישכים בבוקר בקדושה וביראת ד'. אבל אם מעשיו ביום לא יהיו מרוצים לד', אז אין מניחים את נשמתו לעלות בלילה למקורה הטהור. וידוע שקרח שפקח היה, עינו הטעתו, וחשב בטעותו שמחלוקתו לשם שמים.

כאין ואפס. וזהו שאמר משה לקרח ועדתו הלא "הבדיל אלקי ישראל אתכם" שיש לכם התגלות הקדושה והתקרבות אליו ית"ש, אם-כן צריכין אתם להיות בטל בעיניכם בתכלית השפלות, ואתם לא כן אלא "ובקשתם גם כהונה", שחפצים אתם בגדלות יתירה. ולכן רק אהרן זכה לגדולה, כי "ואהרן מה הוא", אהרן נשאר במדרגת "מה".

יודעי בינה

משה רבינו לא היה לו שום רצון להתנשאות ויאמר משה בזאת תדעון כי ד' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי (טז, כח)

כתיב (תהילים קמה, יט) רצון יראיו יעשה. לזה אמר משה רבינו, שלא תחשבו שבגלל ש"בלבי" רציתי את הגדולה, לכן עשה הקב"ה רצוני ו"שלחני לעשות את כל המעשים האלה", אלא ד' שלחני לעשות המעשים רק מפני שכך היה רצוני ית"ש - "כי לא מלבי".

כ"ק ארמו"ר שליט"א

רק חלק הרע של קרח נבלע ונענש ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם גו' ואת כל האדם אשר לקרח גו' (טז, לב)

תיבת "ואת כל האדם אשר לקרח" אין לו פירוש על מי קאי (עיין במפרשים). ויש לומר, דהנה על חלק הקדושה שבקרח, נאמר (תהלים צב, יג) צדיק כתמר יפרח, ובזה לא היה פגם. רק חלק הרע שבו, חלק "האדם", זה התגבר ושלט על קרח להחטיאו. וזהו שאמר "ואת כל האדם", חלק האדם הרע, "אשר לקרח", זהו נבלע ונענש. מה-שאין-כן חלק הטוב עתיד לחזור לקדושה. לעומת

רק הממעש עצמו ראוי לגדולה

המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל אתכם (טז, ט)

יש לפרש על-פי דברי הגמרא (חולין פט, א) אמר הקב"ה חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני נותן לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם אמר (בראשית יח, כז) ואנכי עפר ועפר, למשה ואהרן אמרו (שמות טז, ח) ונחנו מה וכו'. וזה שאמר משה רבינו ע"ה לקרח ועדתו, בשלמא אהרן ואני כשקבלנו גדולה אמרנו "ונחנו מה", אבל אתם "המעט מכם", וכי מיעטתם עצמכם במה ש"הבדיל ד' אלקי ישראל אתכם" מעדת ישראל, אם-כן אינכם ראויים לגדולה.

נפארת בני

למה לבקש גדולות שאין יכולת לסבול

המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל אתכם (טז, ט)

אמרו רז"ל (במדבר רבה פ"ה, ח) שמשפחת קהת נתמעטו במנין מפני שהארון היה מכלה אותם. וזהו שאמר להם משה, "המעט מכם", מה שנשאר מכם מעט, הוא מפני "כי הבדיל אלקי ישראל אתכם גו'", שיש לכם התקרבות לעבודתו מה שאין אתם יכולין לסבול, ועכשיו "בקשתם גם כהונה" עבודה גבוה יותר, מכל-שכן שהוא לא טוב לכם.

יודעי בינה

קרבות לד' צריך להביא לידי ביטול

כי הבדיל אלקי ישראל אתכם ובקשתם גם כהונה ואהרן מה הוא גו' (טז, ט-יא)

ידוע דעד כמה שהאדם נתקרב אל ד', יותר הוא מתבטל מפניו ומרגיש בעצמו

האמת. וזהו שאמר "אשר אבחר בו מטהו יפרח", בתחילה כדרך פרח החנטה, לידיע האמת.

חיים ושלוש

העלת הניצוצין ובגמילת חסדים מקרבין
הגאולה

ויצא פרח ויציין ציין ויגמול שקדים (יז, כג)
הנה הגאולה העתידה במהרה-בימינו תלויה עד שיוציאו ישראל במעשיהם הטובים הניצוצות הקדושות - רפ"ח נצוצין כולם מתוך השבירה. והנה אמרין (בבא בתרא י, א) גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, ואיתא בשבת (קד, א) דאמרי דרדקי כו' גומל דלים, דגומל היינו צדקה. וזה-שאמר "ויצא פרח", כשיוציאו הרפ"ח ניצוצין, "ויצץ ציץ", הוא ענין צמיחה כמו (תהלים עב, טז) ויצאו מעיר כעשב השדה, והוא מלך המשיח כמו- שכתב (זכריה ו, יב) איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ופירש"י והוא מלך משיח, וגם ציץ הוא מספר קץ - שיתנוצץ הקץ במהרה- בימינו, "ויגמול" על-ידי גמילת-חסדים "שקדים" ימהרו הגאולה כמו-שכתב (ירמיה א, יב) כי שוקד אני על דבר פירש"י ממהר לעשותו, היינו שעל-ידי-זה ימהר השי"ת קץ הגאולה ב"ב.

שם שלמה

עבודת כהונה זכות ומתנה מן השמים

ועברתם עבדת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת (יח, ז)

יש לפרש "עבודת מתנה אתן את כהונתכם", היינו שהכהן צריך שיראה בעבודתו זכות ומתנה שניתנה לו מן השמים, שהרי "הזר הקרב יומת".

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מה שנאמר (להלן טז, לג) בדתן ואבירם "וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה".

חיים ושלוש

הצדיק מעלה עמו את כל שבטו

והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח וגו' (יז, ט)

הצדיק האמיתי "האיש אשר אבחר בו", הוא זה שכאשר מתקיים בו צדיק כתמור יפרח (תהלים צב, ג), והוא עצמו יפרח, הרי כל "מטהו", היינו כל ישראל הקשורים אליו, "יפרח" עמו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

החולק על רבו כחולק על השכינה

והשכתי מעלי את תלנות בני ישראל אשר הם מלינים עליכם (יז, ט)

מה שהם "מלינים עליכם" חשוב כאילו הם מלינים "עלי". וכן אמרו חז"ל (סנהדרין ק, א) כל החולק על רבו כחולק על השכינה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

קרח הכיר את האמת רק בסוף

והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח (יז, ב)

ידוע מכתבי האריז"ל (שער הפסוקים תהלים צב, ג) כי צדיק כתמור יפרח, סופי-תיבות קרח, היינו שיפרח לעתיד. אבל החסרון היה, שהוא רק בסופי תיבות, שהכיר רק בסוף כי משה אמת ותורתו אמת, אבל בתחילה חלק עליו. מה-שאיין-כן במשה נאמר (שם א) מזמור שיר ליום השבת, ראשי-תיבות למשה, כי משה רבינו השיג מיד בראשי תיבות, בתחלה וראש, את

ילמדנו רבינו

"אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך"

תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - ראש חודש תמוז תשמ"ח

לפרש מה-שכתב בספר יצירה (פרק ה, יא): המליך אות ח' בראיה, וקשר לו כתר, וצרפן זה בזה, וצר בהם תמוז בשנה כו'.

הנה, אות ח' מורה על חטא. כן מבואר במדרש (אותיות דר' עקיבא פרק טו) "נכנס אות ח' לפני הקב"ה ואמר רבש"ע רצונך שתכרא בי את עולמך כו' השיב הקב"ה ואמר לו לאו, אמר לו למה, אמר לו מפני שבך אני עתיד לכתוב בעט של ברזל חטאת עמי שנאמר (ירמיה יז, א) חטאת יהודה כתובה בעט של ברזל גו". וכן אמרו עוד (שם פרק כז) "מפני מה אין לו כתר (תגין), מפני שכל מי שדבריו מכוערין וחוטא אין לו שבח בעולם הזה, ולא שם טוב, אלא גנאי וחרפה וכלימה ובושת פנים".

ונראה שאות ח' מורה על חוטא השקוע בחטאו טרם בא לחזור בתשובה, דהנה אמרו חז"ל (מנחות כט, ב): מפני מה נברא העולם הזה בה', מפני שדומה לאכסדרה [פתוח מתחתיו, רש"י] שכל הרוצה לצאת [ממנו לתרבות רעה] יצא, ומאי טעמא תליא כרעיה, דאי הדר בתשובה מעלין ליה [בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגגו]. וליעול בהך [בפתח התחתון שיצא ממנו], לא מסתייעא מילתא [דהבא ליטהר בעי סיוע מפני היצר הרע הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה] כדדריש ריש לקיש הבא ליטהר מסייעין אותו. הרי שאות ח' הפתוחה מתחתיה ולא תליא כרעיה, מורה

על היוצא מן העולם לתרבות רעה ולא מסתייעא ליה לחזור בתשובה מפני היצר-הרע השולט בו, ואינו עדיין במדרגת הבא ליטהר שחוזר בתשובה (עין שער יששכר מאמרי חודש ניסן אות ח"י בשם כ"ק אא"ז בעל שם שלמה זי"ע בחילוק שבין חמץ למצה).

ונראה בביאור דבר זה שאות ח' מורה על החוטא, כי החוטא צריך להתבונן בזה גופא שהוא מרומז באות ח'. דהנה מצינו בקריאת-שמע שאמרנו חז"ל (ברכות יג, א): כיון דאמליכותיה למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים תו לא צריכת. וכתבו תלמידי רבינו יונה: אומרים רבני צרפת, דמכאן נראה שצריך להאריך מעט בחי"ת כשיעור שימליכוהו בשמים ובארץ. והכי משמע במנחות (כט, ב) דאמר התם חטריה לגגיה דחי"ת כלומר חי הוא ברומז של עולם (עין טור ובית יוסף אורח חיים סימן סא). הרי שאות ח' מורה על אחדותו ית"ש "כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", ומורה שהוא חי ברומז של עולם. והוא כי ענין שהקב"ה ח"י ברומז של עולם, זה גופא הסיבה למה הוא מלך בתחתונים כמו בעליונים.

והביאור בזה, דמה שהוא ית' נמצא בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אינו - שאע"פ שיש בעצם חילוק בין עליונים ותחתונים, מ"מ אין השי"ת מחלק, והוא נמצא גם כאן וגם כאן. כמו על-דרך-משל הדיין שאינו מחלק בין עשיר לעני, שבעצם יש חילוק ביניהם, ורק שהדיין צריך להשוות שניהם. אלא - שלגבי הקב"ה בעצמו לא קיים חילוק כלל בין מעלה ומטה, כי הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו, ועל דבר שאין לו מקום אי אפשר לומר שהוא נמצא במקום אחר, אלא הוא ממלא כל עלמין בשוה ממש. וזהו דמה שהוא חי ברומז של עולם זה גופא הסיבה שהוא מלך בשמים ממעל ועל הארץ מתחת.

ובזה י"ל שי' הראשונים (בטור שם) שם"ל דאין להטות הראש בשעת קריאת שמע מעלה ומטה ולד' רוחות, משום הא דתניא הקורא את שמע לא יקרוץ בעיניו כו'. והקשה עליהם הרא"ש הרי התם הקריצה לצורך דבר אחר המבטל הכוונה, אבל הכא הרמיזה היא צורך הכוונה. ולפי הנ"ל יש להמתיק, שאין הכוונה שיש מעלה ומטה והשי"ת נמצא שם, אלא שלגבי אין סוף אין הבדל בין מקום למקום והוא ממלא כל עלמין בשוה ממש.

והנה החוטא השקוע בחטאו ועדיין יצר הרע שולט עליו ואין בכוחו להתגבר עליו ולחזור בתשובה, נופל בקרבו הרגשה כאילו הוא מנותק ח"ו ממנו ית"ש, ועולם כולו חשוך בעדו, לזה צריך להתבונן שהוא מרומז באות ח' המורה לו, שאע"פ שלא תליא כרעיה להיות לו פתח תשובה, מ"מ גם שם למטה - בארץ מתחת, נמצא ית"ש

כמו בשמים ממעל, בשוה ממש. ועי"ז ישיב אל לבבו שהקב"ה חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח.

הנה חודש תמוז הוא זמן של דין קשה יותר מכל חדשי השנה, כמו שכתב כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע (מאמרי חדשי תמוז אב מאמר א אות א): הנה צירוף השם של חודש תמוז הוא למפרע לגמרי, והוא מורה על דין כו', על כן שליטת הדין בזה החודש ואפילו קודם י"ז בתמוז כו', וצירוף השם של חודש אב תחילתו הוא למפרע, וחציו השני י"ה הוא כסדר, מורה על ט"ו ימים (מנין י"ה) מן חמשה עשר ואילך מתעוררים רחמים כו'.

ולכן כשישראל עומדים בחודש תמוז, חודש שכולו שליטת דינים, יכול להתעורר הרגשה כאילו עולם כולו חשוך, ואין רואין שום תקוה לנוס מן ההסתר פנים הגדול, על-זה "המליך אות ח' וצר בו תמוז בשנה", כי בחודש תמוז ביותר צריכין להתבוננות של אות ח', שאע"פ שלא תליא כרעיה ואין רואין בו עדיין שום פתח תקוה, מ"מ הוא מורה על מלכותו ית' בשמים ובארץ, וכמו בעת התגלות רואין כבוד שמו ית', "אם אסק שמים שם אתה", כמו-כן גם בעת ששורה הסתר פנים, "ואציעה שאול", גם שם "הנדך", גם שם נמצא הוא ית' בשוה ממש, ולעולם אין מנותקים ח"ו מאתו ית"ש, כי גם בשפלינו זכר לנו, ומרחם עלינו כרחם אב על בנים.

וזה יש לפרש "המליך אות ח' בראייה", היינו שהמליך אות ח' בראייה שכלית להתבונן בה שאין עוד מלבדו. "וקשר לו כתר", שהרי אמרו חז"ל "מפני מה אין לו [לח"י"ת] כתר, מפני שכל מי שדבריו מכוערין וחוטא אין לו שבח בעולם הזה, ולא שם טוב, אלא גנאי וחרפה וכלימה ובושת פנים". היינו למי שרואה בח' רק כאכסדרה פתוחה שלא תליא כרעיה, ונראה לו כשחטא שאין לו שבח בעולם הזה, ולא שם טוב, אלא גנאי וחרפה וכלימה ובושת פנים, אז אין לו לח"י"ת כתר. אבל כשמתבוננים באות ח' שמראה גם על אחדותו ית"ש בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, בבחינת "המליך אות ח' בראייה" שכלית, הרי רואין שאף החוטא אינו מנותק ח"ו, אז "וקשר לו כתר" [- כעין שמצינו באות ה' - המראה על מי שכבר חזר בתשובה, "אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר" (מנחות כט, ב), עד"ז המתבונן באות ח' - "המליך אות ח' בראייה", רואה אשר גם באות ח' "קשר לו כתר"]. ובוה "צר תמוז בשנה", שאף בזמן שכולו שליטת הדינים והסתר פנים - יש להתבונן בראייה באות ח'.

לבנת הספיר

בקר ויודע ד' את אשר לו (טז, ה)

לפני רבינו הק' בעל מנחת אלעזר זי"ע בא פעם אחד מאנ"ש, אברך חשוב ומופלג, ובפיו שאלה לא רגיל:

שר פקיד המקום אשר הוא דר בו, שהרבה לעשות טובות לאחינו בני ישראל, הפציר וביקש מאברך זה, שילמדו חומש ספר בראשית. האברך, בהיותו ירא שמים לא רצה ללמוד תורה עם ערל. אבל מאידך, ירא לפגוע בכבוד הפקיד, מחמת היותו מושל המקום. לכן השמיטו ודחהו בתירוצים שונים. פעם אחת - סיפר האברך לפני רבינו זי"ע - כשבא לפני השר מצאו עוסק בענייני עשר ספירות ושאר ענייני קבלה שהיה מועתק לו בלשונו. האברך עמד מרעיד ומשתומם, ובקושי דחוהו גם הפעם. אבל הרגיש שלא לזמן רב יוכל לדחותו. ובא לשאול את רבינו שיורה לו כדת מה לעשות

והשיב לו רבינו בסיפור:

כד הוינא טליא, כשהייתי דר בעיר סטריזוב, בא לשם יהודי אחד והראה נפלאות בגילוי נסתרות. ולדוגמא, כשפתחו לפניו ספר, יהיה איזה שהוא, ושאלוהו מה כתיב בשורה רביעית או עשירית וכיוצא, על דף או עמוד מסיום, מיד ידע להשיב. וכהנה דברים מבהילים. ולא ידעו במה גדול כחו. והנה בדבר אחד התעקש איש זה, שלא רצה להיפגש בשום אופן עם זקני [רבינו הק' בעל שם שלמה זי"ע] אב"ד העיר. פעם אחת

עשו החברייא בהעלמה, וכשהיה האיש בבית המדרש סגרו הדלת הברזל מלפניו, בידעם כי באותו שעה מיועד היה זקני זי"ע לבוא לבית המדרש.

בבוא קרוב לאותו שעה המיועד, התחיל האיש לדחוף את עצמו לילך החוצה, וצעק: אוי! הרב בא לבית המדרש... אבל לא הניחוהו העם לרוץ. אבל הוא המשיך לדפוק מרוב פחד וצעקות על הדלת הברזל, עד שהתגבר ושיבר הדלת הברזל, וינס ויצא החוצה. וכשראה זקני את זה, צוה שיבדקו אחריו, ואכן אחר דרישה ובדיקה בתפיליו ואכילתו ושינתו נתודע כי מצד הטומאה ידע כל אלה, ונתרחקו ממנו.

וסיים רבינו, כי זהו מובחן אמיתי לידע מה טובם של אישים פלאים כאלו, לאשר אם ישנו ניצוץ קדוש בקרבו אז נמשך ומתאוה הניצוץ לשרשו - להקדושה, מה-שאיין-כן אם מצד הטומאה בואו אז הטומאה מפחדת ומתרחקת מן הקדושה. ובכן - אמר רבינו להאברך הלז - בזאת תבחן מהנכרי אם תשוקתו ללמוד תורה הוא מצד איזה ניצוץ קדוש אשר בקרבו אז יתאוה ויתמשך לשורשו. ולכן תאמר לו, אשר יבא לביתי, ואני אעמוד אותו על המבחן.

וכן היה, שהאברך הלך להנכרי ואמר לו כי "הרב ממונקאטש חפץ לדבר עם אדוני". והנכרי כשמעו זאת נתמלא עברה חימה וקצף, וצעק "מה לו להרב עמדי, ומה לי עמו, אינני חפץ בו, ואינני רוצה להתיצב לפניו"... ומאז לא ביקש עוד מהאברך שילמדו תורה, ונעזב ממני לגמרי.

אשר ירימו בני ישראל (יח, ט)

מספר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע ב'דברי תורה':

הרה"ק ר' ירחמיאל מפרשיסחא זי"ע לא רצה לקבל על עצמו כתר האדמו"רות אחר פטירת אביו היהודי הק' זי"ע. אף על הפצרות המרובות של החסידים מנע עצמו מזה מגודל ענוותנותו. ובמקום זה השתמש ביגיע כפו, והיה אומן נפלא בתיקון המורה שעות.

כל פעם שבא אליו חסיד מתלמידי אביו, לבקש ממנו שיקבל עליו את הרבנות, ורצה ליתן לו קוויטל ופדיון. חטף עליו הרה"ק ר' ירחמיאל זי"ע קרדום שהיה מונח בביתו כדי לאיים עליו, ואמר לו בהתראה:

- **ברח לך, כי אמרו חז"ל** (ברכות נח, א) **הבא להרגך השכם להרגו, והרבנות - להיות אדמו"ר, הוא הריגת הנפש ר"ל, והמחטיא את חבירו יותר מן ההרגו...**

ורק אחרי כמה שנים קיבל עליו להיות מנהיג, "בסיבה הידועה", ואז נהרו אליו מכל אפסים, ונתגלה ונתפרסם שמו, והיה פועל ישועות ונפלאות בקרב הארץ.

ועל-פי זה פירוש רבינו שליט"א את הכתוב (במדבר טז, יז) "כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל לד'", היינו מה שמרימים בני ישראל עליהם למנהיג ואדמו"ר, יראה בזה ש"נתתי לך גו' לחק עולם", כחק בלי טעם, שאע"פ שאינו ראוי לזה מ"מ גזירה הוא מלפני ואין רשות להרהר אחריה, ולכן לא יהיה מתוק בעיניך דבר זה אלא "ברית מלח עולם הוא", ואזי הוא "לך ולזרעך אתך"...

הלכה ומנהג

תפלת הדרך

לקראת חדשי הקיץ כאשר הרבה מאחב"י יוצאים לדרך

חיוב אמירתה

בגמרא (ברכות כט, א): אמר רבי יעקב אמר רב חסדא כל היוצא לדרך צריך להתפלל תפלת הדרך. וכן נפסק בשו"ע (סימן קי, סעיף ד). והוא מטעם שאמרו בירושלמי ברכות (מובא ברבינו יונה שם) "כל הדרכים בחזקת סכנה".

ומזהיר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (נמוקי אורח חיים שם סעיף ז סק"ד): "והנה רבים מקילים בימינו מלומר תפלת הדרך, באומרם כי אין הדרכים מסוכנים כעת ובפרט בנסיעה על הבאה, אמנם באמת הבל יפצה פיהם. ועינינו ראו ואזנינו שמעו בימינו מהסכנות נפשות ורציחות וגזלות וכל מיני פורעניות רח"ל שנעשו בדרך, וגם על מרכבות הקיטור מפגיעת המרכבות והמכוונות או הפיכתן ויציאתן חוץ לשיטה (רח"ל מכל אלו), ובפרט על האויטאמאבילען אשר הוא סכנת נפשות יותר מכל העגלות, ד' ישמרנו ויצילנו, על-כן בודאי צריכין לתפלת-הדרך, והשם יתברך יקבל תפלותינו".

שעת אמירתה

בשולחן ערוך (שם סעיף ז): אומר אותה אחר שהחזיק בדרך. ונחלקו הפוסקים בפירושו של "אחר שהחזיק בדרך". המגן אברהם (סק"ב) כתב: דלא יאמרה בתוך עיבורה של עיר, דהיינו בתוך ע' אמה ושיריים מן העיר, ובעמק ברכה כתב דהיינו תחום מעיבורה של עיר. אמנם הטורי זהב (סק"ז) חולק: יכול לומר אותה אפילו העיר קודם שיצא לדרך, ומ"ש שיחזיק בדרך פירוש שיהיה מוחזק בודאי לילך, וראיתי

לקצת מקפידים שלא יאמר אותה עד שהוא דוקא חוץ לעיר על השדה, ואין לזה שורש כו'.

למעשה: הכרעת רבינו הק' בעל מנחת אלעזר זי"ע (בנימוקי אורח חיים שם סק"ה), לאחר ש"כבר היה לי משא ומתן של הלכה בזה עם אאמור"ר הקדוש זי"ע", לברך מיד בתחילת נסיעתו בעגלה מביתו אף קודם שיצא מעיר (עין פרי מגדים בא"א שם סק"ד). וטעמו עמו:

[א] לא מיבעיא כשנוסע רק נסיעה קצרה כשיעור פרסה מצומצם (היינו ח' אלף אמה) או מעט יותר, בודאי יש לברך מיד כשהתחיל לנסוע בעגלה, שהרי קיימא לן (ש"ע שם) ש"אין לאומרה אלא-אם-כן יש לו לילך פרסה, ואם שכח מלאמרה יאמר אותה כל זמן שהוא בדרך, ובלבד שלא הגיע תוך פרסה הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה", ואם-כן, כשנוסע רק פרסה, אם יבוא להחמיר כדעת המגן אברהם נמצא כבר חסר מהפרסה בעת ברכתו, והוא כבר בתוך פרסה לעיר שרוצה ללון שם, ולא יוכל לאומרה עוד.

[ב] גם כשנוסע נסיעה ארוכה בהרבה פרסאות, ראוי לברך תיכף כשמתחיל לנסוע מביתו, שהרי אם בא להמתין עד מחוץ לעיר, נמצא כבר הלך ונסע פרסה על-ידי מהירות האויטא, ויעבור על דעת רש"י (ברכות ל, א) דתפילת הדרך רק עד פרסה, אבל לא לאחר שהלך פרסה.

[ג] כן איתא בזוה"ק (בראשית מט, ב) ובאור החמה שם בשם המהרי"ק שיתפלל תפלת הדרך בעוד שהוא במתא וביישוב עם אשתו, עיי"ש.

פעם אחת ביום

א. בשו"ע (שם סעי' ה'): אין צריך לומר אותה אלא פעם אחת ביום, אפילו אם ינוח בעיר באמצע היום. ובט"ז (שם סק"ה) שאם הולך בדרך כמה ימים, צריך לומר אותה בכל יום. אמנם בשערי תשובה (סק"ב) בשם הרדב"ז כ', דבשאר הימים בהיותו בדרך, אם לא לן בשום מקום, יברך רק בצאתו בברכה, ושאר הימים בלי חתימת הברכה. אמנם בפרי מגדים (משצות זהב סק"ה) כתב: "ואנו אין לנו אלא פסק המחבר, ובלא שם יכול לומר כמה פעמים". וכן מסיק רבינו זי"ע (בנימוקי אורח חיים שם סק"ב) "והכי נהוג".

ב. אבל מן הבוקר עד הבוקר של יום המחרת אין צריך לומר רק פעם אחת. והטעם מבאר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שם סק"י) דתפלת הדרך פוטרת גם את הלילה עד שחרית של יום המחרת, כמו ברכת התורה ושאר ברכות השחר עיין שם. ומסתפק רבינו זי"ע, היכא שיוצא לדרך בתחילת הלילה, ואומר תפלת הדרך מיד כדינו, ואחר-כך ישן מעט, וקם באשמורת הבוקר ועוד עדיין לילה, אי צריך לומר עוד הפעם תפלת הדרך, כמו שאומר ברכת התורה כדינו, או שלא יאמר, כיון שנמצא אומר תפלת הדרך ב' פעמים בלילה אחת, ש"הוא דבר זר לכאורה". למעשה מסיק רבינו זי"ע: אם נוסע עוד הרבה, ומוכרח גם להתפלל שחרית באמצע הדרך, אז ימתין עד תפלת שחרית, וכולל תפלת הדרך בברכת שומע תפלה בשמונה-עשרה. ואם המשך הנסיעה אינו ארוכה, ויתפלל כבר שחרית לאחר שיגיע למחוז חפצו, יאמר

תפלת הדרך אחר ברכת השחר וברכת התורה. ויש לסמוך דכיון שקם באשמורת הבוקר אחר שינתו, פנים חדשות באו לכאן, ומתחייב שוב בתפלת הדרך.

ג. כתב בשו"ע (שם): אין צריך לומר אותה אלא פעם אחת ביום כו', אבל אם דעתו ללון בעיר, ואח"כ נמלך ויצא ממנו לעבור חוצה לה או לשוב לביתו, צריך לחזור ולהתפלל אותה פעם אחרת. והנה אם אירע שנסע מביתו לעיר מסויימת על דעת להמשיך דרכו משם עד למחוז חפצו, וביציאתו מביתו בתחילת נסיעתו בירך תפלת הדרך כדין, ברם בהגיע לעיר הזאת הוכרח מאיזו סיבה - כגון שאיחר את הבאהן - לחזור לביתו, ומשם יחזור לנסוע - אחר שעות מספר - למחוז חפצו בדרך אחרת. כתב רבינו זי"ע (נמוקי אורח חיים סעיף ה סק"ג) דבדידה הוה עובדא כזה, וקודם נסיעתו פעם השנית למחוז חפצו בירך עוד הפעם תפלת הדרך רק הרהר את השם שבחתימת הברכה.

נוסח הברכה

צריכין להוסיף על הנדפס בסידורים "ותגיענו למחוז חפצנו ולשמחה ולנחת ולשלום", וכן "ותשלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידינו ובכל ענינינו" (דרכי חיים ושלום אות רלז).

הגאון רבי אנשיל יונגרייז זצ"ל (שפתי אשר אות שנו סק"א) כותב, שכמה פעמים אחר "תפלת הדרך", צוה רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע לומר אחריו ברכת כהנים. ופעם אחת, כאשר נסע על ידי אויטא ביום ראש חודש אב, והיה שם גם כהן אחד, ואמר שיאמרו אחריו ברכת כהנים, כי היום יומא דהילולא של אהרן הכהן.

דרך קשה...

פעם אחת נסע רבינו הקדוש בעל מנחת אלעזר זי"ע ממדינה למדינה, והיה עת קור ורפש וטיט, ובהגיע אל מקום הגבול הוצרך לילך ברגליו מקום מרחק. אמר לו אחד מהמלוים, שהדרך הזה קשה מאד לעבור בטלטולא דגברא כמוהו. השיב לו רבינו:

- תאמינו לי, כי בתפלה שמונה-עשרה אחת יש לי עבודה הרבה ודרך יותר קשה לעבור לטובה. ומה נחשב דרך רפש קשה כזה.

דרכי חיים ושלום אות קמו בהגהה

דעה חכמה לנפשך

אריכות הגלות

בהתקרב ימי חדשי תמוז-אב, ימים שבהם מתאבלים על הגלות, בצפיה ותשוקה לגאולה השלימה מהראוי להתבונן בפנימית ענין גלותינו זה, אשר נתארך בעוה"ר פי כמה משאר גלויות הקודמות שגלו ישראל.

שכל ומדות

בצלם אלקים ברא את האדם. דוגמת עשר ספירות הרוחניות שלמעלה, כך יש בנפש האדם הפועלת בגוף - אשר בצלם אלקים ברא אותו - עשר כוחות, אשר הן מכוונות כנגד עשר הספירות העליונות. עשר כוחות הנפש אלו נחלקות לשנים, שכל ומדות. השכל כולל חכמה בינה ודעת. והמדות שבנפש הן אהבה יראה התפארות ניצוח הודיה התקשרות וממשלה, אשר הן מביאין את האדם לכל פעולה שהוא עושה, כי כל הנעשה בעולם הוא או מחמת אהבה או מחמת יראה וכיוצא בזה. והנה כל המדות מתיילדים מקודם בשכל, והיינו שלא תתכן כל הרגשה של הנפש, בלא שתקדים לה בשכל הכרה והבנה של הענין שיעורר אצלו ההרגשה.

והנה כח החכמה הוא ה'מושכל ראשון' שמתנוצץ בתוך המוח. בראשית המחשבה מתנוצץ במוח האדם תמונה כללית של ענין, שעדיין לא עובד לפרטיו. התמונה שנמצא בעומק המחשבה נתפס רק באופן כללי, ואילו הפרטים עדיין נעלמים. לאחר

שיש לו נקודת ההשכלה בחכמתו, היא מתפשטת אצלו בכח הבינה. והיינו שמתבונן האדם בדבר זה לתפוס בשכלו כל פרטי פרטיו ולהבין לאורך ולרוחב את כל הענין על בריו. למשל: כשנקודת המושכל ראשון בחכמה הוא במעלת וחשיבת איזה דבר, הוא מתבונן אח"כ בכינתו איך ומה וכמה לאהוב אותו, ומה מתיילדים במדות הרגשת אהבה לאותו דבר.

ברם, כדי להוליד בנפשו הרגשת אהבה לאותו דבר, הוא צריך להגיע לכח השלישי שבשכל שהוא כח הדעת. בחי' הדעת היא הקובעת את הדברים בנפש. והיינו שלאחר שהתבונן בכינה בפרטות לאורך ולרוחב בנקודת החכמה, צריך לבנות אצלו התקשרות נפשית אל הדבר ההיא. והוא כח הדעת - הכוח לקשור את ההשכלה אל המדות שבנפש [דע"ת הוא לשון התקשרות, מלשון (בראשית ד. כה) וידע האדם], ע"י שמקשר מחשבתו בחוץ ותוקע מחשבתו בהתמדה בדבר המושכל, פועל בנפשו הרגשות אמיתית לאותו ענין.

למשל, כשמחשב האדם לאהוב את ד' ולירא מפניו, הנה מתחכם בחכמתו כי אלקים קדושים הוא וגדול אדוניו ורב כח, ואחר-כך בכינתו מתבונן בפרטות גדולתו כפי רוחב שכלו ובגדלות טובותיו ית"ש והאיך מחויבין לעבדו. והנה כשידחה הדבר ממחשבתו, לא יתפעל, ולא תפול עליו אימה ופחד, ולא יכנס בלבו אהבת השי"ת. אבל כשיתקשר הענין בדעתו ויתמיד במחשבה זו, אז יתפעל, ויפול עליו אימה ופחד, ויכנס בלבו אהבת ד' ויראתו.

גלות המדות

והנה האדם בעולם הזה, אחר חטא אדה"ר, נוטה דעתו בטבעו אחר החומר. כלומר, קשה לו לאדם לקשור דעתו בחוץ ובהתמדה להתבונן תמיד בגדולת הבורא והשגחתו, להוליד ממנו אהבה ויראה במדותיו, כי החומר בטבע מושכו בכל פעם להתבונן בתענוגי עולם הזה ותאוותיו. ומחמת שאין שלימות הדעת לפיכך נמצאים בשעבוד הגלות. והביאור בזה, כמו שרואין שמין האנושי משעבד את הבהמה והחיה אף שהם חזקים ממנו, והיינו משום שהאדם הוא בן דעת, והבהמה חסרה הדעת, על כן מגיע להם שעבוד. מזה רואין, כי השעבוד הוא מצד החומר בחסרון הדעת. ולהיפך, מי שהוא בעל דעת נקרא בן חורין, כי החירות היא מן הדעת. ואשר על כן, בזמן שאין שלימות הדעת בישראל - הם משעובדים בגלות.

והנה עיקר גלותינו זה - גלות אדום, הוא גלות המדות. והיינו שהמדות הקדושות שבנפש האדם אינם פועלים פעולתם לאהוב את הבורא ית' ולירא רק ממנו, ואדרבה הוא אוהב דברים חומריים ושפלים כגון זנות וממון וכיוצא, וירא מדברים

עולמיים ויתפאר בגאותו ורוב עשרו וחכמתו וכיוצא. ואף שיודעים ממציאאות ה', גדלותו ורוממותו, מ"מ קשה להתמיד להתבוננות בזה בתמידות, מצד החומר המושך בטבעו להתבונן בהבלי עולם הזה ותענוגיו, כדי שיוכל להתגבר ולהוליד בנפשינו מדות קדושות - אהבה ויראה להש"י בשלימות ובאמת.

בשביל - זה נתארך מאד זמן הגלות הזה. יען שגלותינו הוא גלות המדות, ואשר על כן אין גלות של אחד דומה לחבירו. אצל זה עיקר הגלות הוא במדת האהבה, ואצל זה עיקר הגלות הוא במדת היראה, וכיוצא בשאר המדות, לכן מתארך מאד הגלות עד אשר יתקן כל אחד ואחד בפני עצמו את המדה הפרטית שלו המשוקע בגלות. ואף שהדעת אינה בשלימות, מ"מ האדם צריך שיעשה את שלו להתבונן כפי כוחו בגדולת הבורא והשגחתו, והש"י יראה ללבב תשוקת האדם להכניע החומר ולהגביר הדעת הקדוש, הנה יפן אליו ברחמים לעזורו לכטל ממנו התאוות הרעות מן החומר, ותאיר לו אור הנשמה עד שלא יישן כי אם על יצועי אהבתו ויראתו ית"ש.

מיוסד על: בני יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר ד' דרוש ב' ע"ד הסוד

מאמרי חודש אדר מאמר ג' דרוש א' ודרוש ג' ודרוש ו'

אגרא דכלה פ' כי תצא ד"ה זכור את אשר עשה

מילין שפירין

ויקה קרח גו' ודתן ואבירים (טז, א)

ברש"י: עמד... והלבישן טליתות... באו ועמדו לפני משה...

שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך. ו"כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי, ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין, ודומה למלאך ד' צבאות" (שבת כה, ב). וכן אמרו (שם ק"ט, א) ש"רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא, אמר: בואו ונצא לקראת שבת המלכה כו'" (עיין שער הכוונות לקבלת שבת).

הנה רבינו בעל בני יששכר זי"ע נהג להסיר הטלית מעל ראשו בליל שבת אחר ברכו, ובתפלת ערבית הלך עם הטלית רק על כתפו. רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שם) כותב בטעם הדבר, שאף שכאמור מבואר להדיא בכתבי ובסידורי האר"י להתעטף

מנהג רבותינו הקדושים לקבל שבת מלכתא בעיטוף טלית מצוייצת. כן איתא בסידור האריז"ל (בכונת קבלת שבת): [בבואך מהשדה] תלך לביתך ותתעטף בטלית מצוייצת ותקיף השולחן ויחזיר ויאמר כל הסדר מ"הבו" עד "לאורך ימים" כו'. רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע כותב (דברי תורה מהדורא אות נט) שבאמת הוזכר מנהג זה בדברי הרמב"ם שכותב בחיוב כבוד שבת (פ"ל מהלכות שבת ה"ב): איזהו כבוד, זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרוחץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת, ומתעטף בציצית ויושב בכובד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך, וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב

"חכמים הראשונים". שהרי פשיטא גם בזמן האריז"ל ותלמידיו, והמקובלים הסמוכים להם, רק בני העליה המועטים נהגו לצאת לשדה, ושאר העם התפללו כדרכם מנחה וקבלת שבת בבית הכנסת. ולזה כתב הכוונה בבואו מהשדה לביתו שיתעטף בטלית גדול עד ד' לאורך ימים, היינו שכסדר זה יעשה בביתו, ואחר-כך ילך לבית הכנסת לתפילת ערבית. והכל מעוטף בטלית, ואין צריכים לחלצו קודם תפלת ערבית. ומה-שכתב בכונת ליל יום-הכיפורים, קאי על מנהג כל העם להתעטף אז בטלית גדול. אבל יחידי סגולה מתעטפים בטלית גדול בכל ליל שבת קודש.

וכן משמע ממה שכתב הדגל מחנה אפרים (פרשת וישלח) על הפסוק הצילני נא מיד אחי מיד עשו: דאיתא במדרש, לעתיד יתעטף עשו בציצית וישב בין הצדיקים והקב"ה מושכו משם כו', ויש לומר שזה מצוי גם בעולם-הזה בעוונותינו-הרבים, שנתרבה השקר בעולם, וכל אחד רוצה לעלות במעלות שלומי אמוני ישראל, ורואה שהם מלובשים בגדים לבנים ולובשים טלית בערב שבת במנחה, ואומר היה אהיה כמוהו, וזה שקשה מכולם...

בטלית בכל ליל שבת, לכאורה יש לעורר ממה שמצינו בסידור האר"י (בכונת ליל יום הכיפורים) שכתב: תתעטף בטלית גדול כו' בליל יום-הכיפורים שאז שולטת הנו"ק עולה לראש התבונה על ידי קדושת היום מאליה... לכן צריך טלית גדול, עכ"ל. ומשמע שרק בליל יום-הקדוש צריך להתעטף בטלית גדול, אבל לא בכל ליל שבת. על-כן למד רבינו בעל בני יששכר זי"ע הפירוש במה שכתב "תתעטף בטלית... עד לאורך ימים", היינו דוקא, אבל בתפלת ערבית שבת קודש אין צריכין לטלית גדול. על-כן הסירו מעל ראשו קודם תפלת ערבית. מה-שאין-כן ביום-הכפורים, צריך להתעטף בו ראשו גם בתפלת ערבית (עיין שם עוד טעם).

"אולם", ממשיך רבינו זי"ע, "מנהגינו ומנהג רוב מאבותינו הקדושים ורבותינו הקדושים זי"ע כל צדיקי גאליציאן שהתעטפו בטלית גדול גם על ראשם בתפלת ערבית שבת קודש גם כן". ומבאר רבינו זי"ע שבאמת לא קשה מידי מעיקרא, ואין הדברים סותרים אהדדי. כי הכונה בליל שבת, לצאת בשדה וכן בביתו להתעטף בטלית גדול, הוא רק ליחידי סגולה, וכמו רבי יהודא בר אלעאי, רבי חנינא, ושאר

יומא דהילולא

הגאון רבי מרדכי זאב סג"ל איטינגא זצ"ל, מבעלי מפרשי הים נפטר ב' תמוז תרכ"ג

אוהב את החסידים

בספר בית שלמה (מאמר כתר תורה לה) מובא, אשר בתכריך הכתבים שנמצאו מורשה מרבינו בעל שם שלמה זי"ע, היו כמה תשובות מהגאון המובהק המפורסם רבי מרדכי זאב סג"ל איטינגא זצ"ל, נכתבים לרבינו זי"ע, וכותב עליו "הרב המאור הגדול" כשהיה אז אברך בערך ח"י או עשרים שנה. ועל קרבתו של רבינו זי"ע אליו מסופר שם (אות לד):

בערך שנת תר"ט, נתנו עיר סאסוב את עיניהם בהרה"ק רבי יקותיאל שמעלקא מסאסוב זי"ע, שינחיל כסא אביו הגה"ק הרבי ר' משה ליב מסאסוב זי"ע, וינהל את העיר ברבנות. ובד בבד, רצו שחתנו, רבינו בעל שם שלמה זי"ע, ישמש בתור סגן אב"ד ומורה צדק לדון ולהורות. לתכלית זה, נסע רבינו זי"ע לקבל הורמנא והתרת הוראה מגדולי הדור המפורסמים. רבינו זי"ע, שהיה אז כבן י"ז, עמד לנסיון בפני הגאונים שרי התורה, רבי יוסף שאול נטנאזן זצ"ל וגיסו רבי מרדכי זאב סג"ל איטינגא זצ"ל, בעלי "מפרשי הים". לאחר שמצא חן ושכל טוב בעיניהם, אמר הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל:

"לאברך מופלג ותלמיד חכם כזה, ראוי והגון ליתן הורמנא לידו על נייר מוזהב [גאלד-שניט]".

ואכן קיים דבריו, וכתב ונתן בידו התרת הוראה על נייר כזה, כי הוא יורה ידיו ידיו כאחד הגדולים מבעלי הוראה המפורסמים. גם הגאון רבי מרדכי זאב זצ"ל נתן בידו הורמנא, והיו לאחדים בידו.

כאשר שב לביתו עם תעודות הורמנות אלו, להראות לפני העם יקר סהדותא, היו נמצאים שם איזה אינשי-דלא-מעלי בעלי-ריב, וערערו על הגאונים אלו, ובפרט על הגאון רבי מרדכי זאב זצ"ל, שאוהב ומקרב תלמידי-חכמים בנן-של-קדושים מהחסידים... ולמען השלום, נגמר ביניהם שרבינו זי"ע יביא כתב הורמנא מהגאון המובהק רבי אברהם תאומים זצ"ל אבד"ק זבארוב, בעל מחבר ספר חסד לאברהם, שהיה ידוע ברוב גאונו ושאינו מכת חסידים. רבינו זי"ע נסע לשם, ונתעכב אצלו שתי שבועות, והשיג ממנו התרת הוראה בסמיכה גדולה, על צד היותר נפלא.

לאחר זמן אסתייע מילתא, וחוטנו רבי ר' שמעלקא זי"ע איקלע לאתרא של הגאון בעל חסד לאברהם בק"ק זבאריב, והתחיל הגאון בעל חסד לאברהם להפליג בפניו בשבח חתנו האברך, כי מצא מאוד חן בבפניו, ואמר:

- "מעולם לא ראיתי עוד אדם שלם כזה בלתי חסרון כל דהוא. הצצתי בו וראיתי ומצאתי לאדם שלם בתכלית השלימות והמעלות. אך היות שאי אפשר לאדם בלי חסרון, על-כן יאמר נא כבוד-קדשו-הרמה איזה חסרון נמצא בו"?

השיב הרב ר' שמעלקא ברוב חכמתו:

- "הלא הוא חסיד! וזהו בודאי חסרון גדול אצלו דמר"...

השיבו הגאון:

- "חסרון הלז הכרתי בו תיכף, בעת פתחו דלתי בתי בראשונה... אבל באמת, מי יתן כל עם ד' - חסידים - כמותו, אזי גם אני בעצמי ובכבודי נהייתי לחסיד, ואבוא בקהל חסידים..."

דרכי הוראה

כותב רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע במכתב להגאון בעל שרידי אש זצ"ל (אגרות שפירין מכתב רצב), על אודות גזירת השחיטה במדינת אשכנז:

"תסלחו לי כי לא אוכל, מפני כי לא ארצה, להכריע בזה למעשה, אם כי להלכה היה נראה לכאורה להקל בעת צרה כזאת במדינתכם, והוא פשוט מחמת מוטב שיאכלו בשר תמותות וכו', אך למעשה הנני מתיירא מפני אבותינו ורבותינו הפוסקים הראשונים, ובפרט הרמ"א ז"ל, וקיימא לן גזירה עבידא דבטלה, ופן יבוא מזה פירצה ונבלה, כלומר ספק נבלה לאחרי כן, ויאמרו התירו פרושים את הדבר.

"וביותר שמעתי מפה קדוש אאזמו"ר הגאון הקדוש מפה (בעל שם שלמה), ששמע מפה קדוש הגאון המפורסם מה"ר מרדכי זאב זי"ע בעל מפרשי הים, בעת קיבל ממנו התרת הוראה בהיות אא"ז צעיר לימים, מעשה נורא שהיה בימי זקנו הגה"ק מו"ה מרדכי זאב אבד"ק לבוב אבי הישועות יעקב זי"ע, שהתיר קטניות בפסח עם גאוני דורו אז - שהיה אז שנת רעבון ממש, ונתחרט אז מיד הפסח, ואסרו, שלא יבוא בכיה לדורות.

"וקטניות הוא באמת חשש רחוק, וכמבואר בבית יוסף, ואינהו גם גדולי חכמי הספרדים מיכלא קא אכלי בפסח, על אחת כמה וכמה באיסור כזה, על כן לא אומר לר איסור ולא היתר!"

אבקש גם לחזור ולקבל על עצמכם
ללמוד שיעורים קבועים בספרי רבותינו הקדושים זי"ע...
ולהרבות עוד להגות בספרי רבותינו הקדושים איש לפי כוחו,
ובפרט בשבתות וימים טובים, שהם חיות נפשנו.

ממכתב קודש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
להתאספות אנ"ש בארה"ק בשבת שלפני ב' סיון תשס"ט

